Ч. 230 (13.178). Львів, неділя 16. жовтня 1932. Pooztowa opłata załacono ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло" Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей. Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Чи Німеччині потрібна зміна конституції?

Трохи політичної географії з приводу устроєвих плянів уряду Папена.

Берлін, 10. жовтня 1932.

На запрошення одного з місцевих політичних клюбів слухали ми вчора реферат і дискусію у справі задуманого урядовими колами переустрою Німеччини. Це одна з найбільш актуальних проблем німецького життя. У ній перехрещуються найбільш ріжноманітні моменти — політика, економіка, адміністрація і культура. Не тільки внутрішня, але також і зовнішня політика німецької республики чимало залежна від її устроєвих основ.

Цим питанням — саме тепер, коли закінчується „ваймарський період" німецької історії (1919—1932) — займається **вся** Німеччина. Від московсько-червоних до молодо-брунатних, всі партії, групи, установи і поодинокі „авторитети" критикують і досліджують конституції всіх часів — і всіх країв. Цілі бібліотеки можна зложити з готових вже проектів. Розгляд їх надто далеко завів би нас. А читачам надокучилоб блукати в пралісах теперішніх і майбутніх розділів і параграфів. На нашу думку краще подати низку фактів з політичної географії Німеччини. Без цього незрозумілими будуть дискусії у чергових місяцях.

Зачнім з того, що **серед держав Европи Німеччина займає четверте місце щодо простору.** Після Радянської Росії з округло 5,4 міліонів квадратових кільометрів, Франції з 550.000 й Еспанії з понад 500.000 — Німеччина обіймає 470.000 кв. км. Між нею і Швецією, що має без малого 450.000 лежить Радянська Україна з трохи більше 450.000 кв. км. (в нинішніх границях у рямцях СРСР і без суверенного державного характеру).

І тут відразу приходимо ми до першого територіяльного „куріозу" Німеччини. Ми звикли під державою розуміти **один**, кордонами обведений, простір. Зовсім інакше виглядає Німеччина. Вона складається зі своєрідних „островів"... Природних островів 64, з яких 4 мають понад 100 кв. км. кожний: **Ріген** — понад 900 (більше цілого Берліна!), **Узедом** — 445 (більше Гамбурга!), **Волін** — майже 250 (трохи менше Бремена!) і **Фемарн** — 185 кв. км. Один штучний „острів": **Східна Прусія**, що своїми 37.000 кв. км. творить, скажім, рівно дві третини нашої Галичини. Природні відломки суходолу розділені від німецького пня водою, а штучний витвір — границями зовсім іншої держави...

Нище для повноти образу обдаровано німецьку державну територію також і „півостровами". Їх два: майже однаково великі, бо округло по 1.9000 кв. км. Один лежить на Заході. Він незабаром перестане бути півостровом, бо в 1935 р. — у тому ніхто не сумнівається — 99 проц. голосуватиме за Німеччиною. А зветься він **„Заарґебіт** — Область Заари. Другий лежить на Сході. Його без голосування „усамостійнено". Це... там, куди можна їздити без візи...

Оскільки вже зовнішні обриси Німеччини виказують досить дивоглядів, оскільки внутрішній її поділ є одиноким свого роду на цілому світі. Запамятаймо собі тут, що німецька республика перебрала повністю спадщину імперії, яку створено зі стародавніх держав, земель і маєтків безлічі малих і великих королів, князів, герцоґів чи навіть організацій (Ганза!). Революція не торкнулася смішно-традиційного розмежування німецьких земель. За тринадцять минулих років зникла тільки одна маленька „держава": Вальдек. Він прилучився добровільно до Прусії. **Сімнацять окремих держав творить нині німецьку республику.**

Найбільшою є **Прусія**. Вона складає більше трьох пятих цілої Німеччини і має 294.000 кв. км. Це трохи менше Італії (310.000 кв. км.). Аж на 14 частин поділено Прусію: 13 провінцій і місто Берлін. Ось провінції: **Бранденбурґія** (39.000 кв. км.), **Ганновер** (38.600 кв. км.), **Східна Прусія** (37.000 кв. км.), **Померанія** (30.300 кв. км.), **Нижня Сілезія** (26.600 кв. км.), **Саксонія** (25.300 кв. км.) — не змішувати **з державою** Саксонією, яка є далеко меншою (коло 60 проц.) від **пруської** Саксонії!, — **Ренанія** (Райнлянд) (24.500 кв. км.), **Вестфалія** (20.000 кв. км.), **Гесен-Насау** (16.800 кв. км.), **Шлезвіґ-Гольштин** (15.000 кв. км.), **Верхня Сілезія** (9.700 кв. км.), **Познань-Західна Прусія** (9.700 кв. км.), **Гогенцолерн** (1.100 кв. км.). **Простір Берліна** складає без малого 900 кв. км.

Як бачимо, Прусію поділили на дрібні частини виключно відповідно до т. з. „історичних кордонів". Про рівномірність не може бути мови. Бранденбурґія аж 34 рази більша за Гогенцолерн! Ще менше приходиться говорити про одностайність Прусії. **Сотні „енклявів", „ексклявів", „островів", „півостровів" „коридорів" і т. д. перемішують пруські землі з іншими.** Ось наприклад, Гогенцолерн лежить далеко від Прусії посеред іншої держави, Віртембергії... А пруська Саксонія роздроблена і перемішана зі шматками кількох держав: Ангальта, Бравншвайґа і Турингії. Просто ріжнобарвна політична мозаїка!

Найбільшою після Прусії є **Баварія.** Вона має 76.400 кв. км. або трохи менше ніж півтори Східної Галичини. І баварський терен не є одноцілий. Одначе тут маємо релятивну цілість, бо від пня окремо лежить тільки Пфальц з баварською частиною Заари. Всього 5.900 кв. км. Всеж баварські сепаратисти мають право говорити про чужодержавний „коридор".

А далі вже йдуть держави-ліліпути. Найбільша **Віртемберґ**, що своїми 19.500 км. трохи подобає на Галичину.

Довкола — немов чобіт — смугою поміж Віртембергом, Швайцарією і Францією простягаються 15.100 кв. км. **Бадену.** За ним слідує **Саксонія** — менша на 100 кв. км. від Бадену. Вона межує з пруською одноіменницею. Але спробуйте саксонця, припустім, з Липська змішати з саксо-прусаком, що мешкає яких 20 км. далі. — „Національна образа"!

Над Балтійським морем між Прусією і Данією лежить **Меклембурґ-Шверін** на просторі 13.100 кв. км. Шматки його подибуємо в сумежних державах. **Турингія** з 11.800 кв. км. належить до мозаїчних країв. **Гесен** — не змішувати з пруським Гессен-Насау! — має 7.700 кв. км. Він перерізаний пруським „коридором" з великим Франкфуртом на Майні. Гесенські „острівці" розсіяні довкола. У Баварії, наприклад, лежить одна гесенська корчма! Шинкарка пильно обороняє „суверенні права" своєї держави. Баварські закони не мають у тій корчмі сили. До найближчих гесенських урядів більше години їзди...

Ще більш куріозним державним тілом є **Ольденбурґ.** Всього він має 6.400 кв. км. Головна частина виходить над Північне море. Двіста кільометрів від столиці лежить лібекська частина (540 кв. км.). А чотириста кільометрів на південь частина Біркенфельд (500 кв. км.). Спробуймо собі уявити, як в такій державі відбуваються вибори до парляменту, або як урядовці поліції виконують свої завдання...

Мозаїка **Бравншвайґа** охоплює коло 3.700 кв. км. Понад 2.900 кв. км. має **Меклембурґ-Штреліц.** Частина його лежить аж коло Лібека. **Ангальт,** що обіймає понад 2.300 кв. км. розкиданий у пруській Саксонії. Не більше як 1.215 кв. км. має **Ліпе.** Територію **Гамбурґа** поділено на три частини, що лежать далеко одна від другої. Разом це „Вільне Місто" менше від половини Берліна: тільки 415 кв. км. **Шавмбурґ-Ліпе** — також держава, що є незалежною від просто Ліпе, має простір 340 кв. км. Вільне місто **Лібек** (кілька окремих шматків!) не має навіть 300 кв. км. Сімнацятою і найменшою державою у складі німецької республики є **Бремен.** Його територія — дві частини на віддалі понад 50 км. — не досягає 260 кв. км.

Вже від самого списку і побіжного огляду всіх частин Німеччини мерехтить в очах і крутиться в голові. Навіть рідко хто з німців, уявляє собі повний дивоглядний образ своєї **соборної** держави. А додаймо до наведеного, що в кожній з окремих піддержав є свій парлямент чи сенат, свій уряд чи президент, що ще досі істнують дипломатичні представництва Баварії, Віртембергії, Бадена та ін. у Берліні, що чотири найбільші після Прусії держави ніколи не погодяться з обмеженням їх самостійности... Після цього стане для нас зрозумілим і значіння і незвичайна трудність перебудови німецької републики.

Потребу змін відчувають всі. Всі шукають виходу з того державно-політичного хаосу, який панує. Звідси і проекти, і реферати і дискусії.

Але політико-ґеографічні обставини в Німеччині це тільки перший крок до зрозуміння **цілої** проблеми. Демографічні, культурні й економічні екскурсії у той лябіринт є необхідними щоби визнатися у німецькій сучасності.

П. Кален.

МІСЯЦЬ ЖОВТЕНЬ, МІСЯЦЬ ПРЕСИ!

ЧИ ВИРІВНЯЛИ ВИ ВЖЕ СВОЮ ЗАЛЕГЛІСТЬ ЧИ ПРИЄДНАЛИ БОДАЙ ОДНОГО ПЕРЕДПЛАТНИКА. ЧИ ПІСЛАЛИ ВЖЕ ДАТОК НА ПРЕСОВИЙ ФОНД?

З ПОСТУПОМ МОДЕРНОЇ ТЕХНІКИ ЗРОСТАЮТЬ КОШТИ КОЖНОГО ҐАЗЕТНОГО ПІДПРИЄМСТВА. ЖИВЕМО В ЧАСАХ ТЕЛЄГРАФУ, ТЕЛЕФОНУ І РАДІЯ, РОТАЦІЙНОЇ МАШИНИ І ЛІНОТАЙПІВ ТА ЛЕТУНСЬКОЇ ЛОЧШИНИ. ТИМЧАСОМ УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕДПЛАТНИК Є НИНІ ГІРШИЙ, НІЖ БУВ 30 ЛІТ ТОМУ.

Чи справа Сх. Галичини була вже у 1921 р. перерішена?

Нові ревеляційні твердження ґрафа Ст. Лося.

I.

У звязку з дискусією, яка від кількох місяців ведеться на сторінках української і польської преси про справу Східньої Галичини в часах перебування уряду ЗУНР на еміґрації, „Мета" спеціяльно цікавиться питаннями, чи в моменті, коли польський уряд за посередництвом о. мітрата Войнаровського зробив д-рові Евгенові Петрушевичеві пропозицію повести безпосередні переговори, себто у вересні 1921 р., — чи вже тоді доля Східньої Галичини була у міжнародньому змислі перерішена, та чи польська пропозиція дійсно вимагала від українців повної капітуляції. На цю тему у двох останніх числах „Мети" (з 9. і 16. ц. м.) забирає голос, у розмові з її представником, гр. Ст. Лось, тодішній керманич східно-галицького реферату у варшавському М. С. З. та ініціятор тої спроби безпосереднього порозуміння. Його виводи є для нас безумовно дуже цікаві, тому, що вони торкаються цілої низки подробиць, до цього часу українському громадянству та навіть українському політичному світові зовсім невідомих: напр. звязку української студентської демонстрації у Відні літом 1931 року проти новоіменованого польського міністра зак. справ Скірмунта — з пізнішою дипльоматичною акцією польського уряду. Цікавими є теж мотиви, які наводить гр. Лось на пояснення неґативного відношення Льойда Джорджа до справи признання польської суверенности над Сх. Галичиною. Тому, признаючи велике значіння цілої тої пресової історичної дискусії — вважаю за доцільне передати головні суттєві вимки з тих двох статтей і на наших сторінках.

Льондонський договір і Сх. Галичина.

Першим міжнароднім актом, що торкається також Сх. Галичини, був льондонський договір з 1915 року, який передбачував розпад австро-угорської монархії та віддавав Сх. Галичину Росії. Це річ загально відома. Цього договору, наскільки він торкається Західньої Антанти і Росії, не заступила і досі ніяка інша умова. У риському договорі Совітська Росія (й Україна) зреклися всіх претенсій до земель, положених на захід від нинішньої радянської границі, а західні великодержави признали відомим актом з березня 1923 р., який затверджував східні границі Польщі, що Польща й Росія прийняли границю „на власну відповідальність"... Коли прийшло до ліквідації Австрії, царської Росії не було, а більшовицької Росії не признали спадкоємницею царської Росії (один п. Л. Джордж на конференції у Спа в липні 1920. гадав, що Сх.Галичину треба „згідно з бажанням населення" віддати Росії без огляду, яка вона, отже й більшовицькій). Великодержави найшли тоді такий вихід: вони рішили не допустити до формального інкорпорування Сх. Галичини до Польщі (фактична окупація нічого їм не шкодила), тому вимусили на австрії відступити суверенність над Сх. Галичиною на їх користь".

Чому Польща не ратифікувала Сан-Жерменської умови?

„Це було причиною, чому Польща аж по березень 1923 р. не ратифікувала договору в Сан-Жермені. Тому формально великодержави стали сувереном над Сх. Галичиною (це не був мандат, як гадає багато українців, лише суверенність, себто повне право розпоряджатися без запитування інтересованого населення. І справді, в 1923 році великодержави без запитування когонебудь розпорядилися своєю суверенністю, переливаючи її на Польщу). Польща тої суверенности не признала, вважаючи сама себе сувереном над Сх. Галичиною. Отже за цю суверенність тривав спір поміж Польщею і великодержавами аж до 1923 р., закінчений — як відомо — польською побідою..."

Чи українська дипльоматія могла використати передачу Польщі мандату у Сх. Галичині?

„До часу реставрації Росії (великодержави) хотіли полагодити справу провізорично і в грудні 1919 року запропонували Польщі адміністраційний мандат. Приймаючи цей мандат Польща була би признала, що не має суверенности над Сх. Галичиною. **Тому Польща мандат відкинула.** Чому цей мандат викликав протести уряду З. У. Н. Р., важко зрозуміти, бож проект мандату, якщо не de jure, то в усякому разі via facti створював зі Сх. Галичини територію окремішню і від Польщі і від Росії. При зручній тактиці Східня Галичина могла була цією дорогою стати коли не державою, то бодай самоуправною провінцією. **Це був єдиний момент, коли великодержави хотіли Східню Галичину провізорично відокремити від сусідніх країв і серед деяких обставин брали би під увагу опінію населення щодо його будучої долі.** З відкиненням ідеї тимчасового польського мандату було ясною річю, що справу буде можна вирішити тільки в двох напрямках, себто, або суверенність польська або російська. Прийшов 1920 рік і з ним більшовицький наїзд на Польщу та Східню Галичину. Тоді п. Льойд Джордж налягав віддати Східню Галичину більшовицькій Росії „згідно з бажанням населення". Потім прийшла польська побіда над Росією і риський договір.

Демонстрація українських студентів у Відні і сатисфакція для Польщі коштом авторитету уряду З. У. Н. Р.

„В травні 1921 р. я — оповідає п. Лось — перейняв у міністерстві закорд. справ провід т. зв. „Справи Східньої Галичини". Не будучи у тісному розумінні того слова урядовцем, я застеріг собі далеко йдуче право ініціятиви, з якого пізніше широко користав. 21. червня 1921 р. (в міжчасі ратифіковано риський договір) міністром закордонних справ іменовано нашого посла у Римі п. Скірмунта. Коли він переїзджав через Відень, українські студенти обкидали його яйцями. **Цей випадок, сам собою мало поважний, дав нам притоку зажадати від великодержав, щоби вони** (беручи під увагу й риський договір) **формально зліквідували врешті справу Східньої Галичини,** яка фактично і так уже була в нашу користь зліквідована, **та щоби признали суверенність Польщі над Сх. Галичиною.** Ми мотивували наш виступ тим, що неупорядковання цієї справи є товчком до неспокоїв і ферментів серед населення та що їхнім проявом є напр. **свіжий інцидент з п. Скірмунтом.** За признанням польської суверенности над Сх. Галичиною висловилася Франція, Італія, Японія, „проти" п. Льойд Джордж, себто англійський уряд, який все ще спирався на льондонській умові з 1915 року.

Справи суверенности не полагодили тоді, але дали Польщі іншу сатисфакцію. **В дні 12. липня 1921 р. Рада Амбасадорів заявила, що „не признає уряду Західньо-Української Републики репрезентацією території і населення Сх. Галичини".** Маючи таку заяву в кишені, я рішив звернутися до д-ра Петрушевича, який вже чейже не міг нічого втратити, себто я рішив спонукати його, щоби своє відношення до Польщі опер на порозумінню. Звідси мої конференції з о. мітратом Войнаровським, звідси конференції о. мітрата з п. Скірмутом і звідси подорож до Відня з платформою порозуміння та з правдивим образом міжнародньої ситуації".

ЧИ МОЖНА УЯВИТИ СОБІ СУЧАСНУ КУЛЬТУРУ СВІТА БЕЗ ІСТНУВАННЯ ПРЕСИ? АЛЕ ЧИ БАГАТО ГРОМАДЯН ПРИЗАДУМАЛОСЯ НАД НЕОБХІДНІСТЮ РІДНОЇ ПРЕСИ ДЛЯ РІДНОЇ КУЛЬТУРИ І СКІЛЬКИ НАШИХ ЛЮДЕЙ ДІЙШЛО З ТОГО ПРИВОДУ ДО ПРАКТИЧНИХ ВИСНОВКІВ?!

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 16. ЖОВТНЯ 1932.

І. КАМІНСЬКИЙ. 2)

Памятник Перемишлеві.

(З приводу відкриття памятника в Будапешті.)

(Докінчення.)

Коли річ про людський матеріял, то її ядро творило східногалицьке, переважно *українське ополчення.* Те саме ополчення, приодіте в чорні плащі, з крісами старого типу, котрого в перших місяцях війни уживали лише до береження комунікаційних шляхів, залізничих двірців, мостів та магазинів. Це ополчення, ці бородаті дядьки творили між іншим окрему бойову групу генерала Нікеля. У часі другої облоги полишено ще в Перемишлі ляндверську бригаду — 19. полк краєвої оборони зі Львова і 35. полк тієї оборони зі Золочева — якої характер теж був український.

З мадярських військ брала в обороні Перемишля участь одна дивізія гонведів, крім цього була робітнича дружина в силі яких 30.000 осіб, зложена переважно з мадярів. Були це наче піввояки, у військових однострох і звичайних цивільних одягах, а завданням їх було лише виконувати ріжні фортифікаційні роботи, між іншим і направу ушкоджених фортів. Як боєва одиниця ця дружина не представляла ніякої вартости і до ніяких операцій не можна було її ужити. Правду сказати, був це баляст непотрібний і коштовний, що зокрема далося сильно відчути в тому часі, коли голод почав сильно докучувати і коли треба було кормити зайвих 30 тисяч ротів. Матеріял дружинників був недисциплінований, ворохобний і невитревалий. Бешкети були на черзі дня, а все з приводу недостачі харчів. „Пустіть нас на Мадярщину — кричали нераз дружинники — там матимемо що їсти!"

Сказав хтось, що український вояк, це прекрасний матеріял для позиційної боротьби. У часі облоги Перемишля можна було про це наглядно переконатися. Героєм Перемишля був той у чорний плащ зодягнений, український ополченець, що зголоднілий, обдертий, обліплений насікомими стояв в окопах перемиської твердині, стояв мов ґраніт, обороняючи цілком чужу й ворожу для себе справу. Він, окричаний зрадник, ніколи не сказав: пустіть мене до хати, до жінки, до дітей, як це голосили мадярські марудери. Українських вояків найрідше можна було зустріти на вулицях міста, щоби просили шматка хліба. А голодували вони не менше, а може й більше як інші, але пережили це зі стоїцьким спокоєм. Адже вистарчало в ночі лише висунутися з рова й перебігти до ворожих ліній. Вони того не робили. Переходили чехи, німці, мадяри, інші переходили, відсоток українських перебіжчиків був дуже мінімальний.

А не забуваймо, що в Перемишлі замкнено не лише частину австрійської армії, але й ту атмосферу, яку ми відчували в початках війни на терені цілої Східної Галичини. У кожному українцеві добачували зрадника, всюди бачили таємні знаки, голоси дзвонів і таке інше. Ця атмосфера підозріння і ворожнечі супроти українців остала в Перемишлі. Часто можна було чути голоси, що в ночі бачив хтось світляні знаки на якомусь даху, що москалі дістають звістки при помочі підземного телефону, що переловлено якусь жінку, яка перекралася до міста і т. і. Поголоски були деколи такі фантастичні, що аж смішно було слухати. Вулиця їм вірила і всі клали на рахунок українців.

Команда твердині мовчала і не було ніодної спроби, щоби цим поголоскам положити край. Ґен. Кусманек, словак з походження, всецїло улягав впливам кап. Блажовського, який повнив функції його адютанта — відомого ще перед війною на перемиському ґрунті всепольського діяча і ворога українців. Аж прикро було дивитися на старенького перемиського епископа Чеховича, як ходити мусів до команди твердині, щоби вислухувати там ріжні уваги і напімнення.

Українське населення Перемишля невеличке числом, бо багатьох вивезли, а деякі самі виїхали, жило у вічній непевности. Ніяких вісток зі світу, зневірення, недостатки — все це впливало дуже депримуюче. Раз тільки в німецьких часописах, привезених літаком, найшли відрадну вістку про бої українських січових стрільців у Карпатах. Ця вістка всіх підбадьорила. Підбадьорила до тієї степені, що кількох тоді молодиків рішило утворити невеличкий січово-стрілецький загін, який добровільно зголосився би до служби в окопах перемиської твердині. Автори цього проєкту підкреслювали велике моральне значіння того кроку.

До реалізації тієї сміливої думки не прийшло. Рішила опінія старших громадян, які доказали, що команда твердині, котра стояла під впливами поляків, ніколи на це не згодиться, в найкращому разі каже всіх приарештувати. Вказували на те, що Перемишль не може встоятися, що його упадок пересуджений.

Серед таких настроїв, у такій атмосфері доводилося жити довгі місяці.

Сьогодні, коли читаємо, про відкриття памятника мадярським воякам, оборонцям Перемишля, мимохіть думки біжать у ті понурі, невідрадні дні й ночі, коли довкола чути було сильніші та слабші відгуки стрілів, коли старинний Перемишль конав у повільних судорогах — а на тому підкладі стає перед нами вихудла постать українського безіменного Івана, якому ніхто не ставить памятників, якого ніхто навіть не згадує.

Його памятник, це ті без напису могили по цвинтарях і перелісках Перемишля а згодом у степах Туркестану.

Розрухи й арештування в Хорватії.

З Хорватії повідомляють, що сербська влада переводить численні арештування в хорватських провідних кругах.

„Дейлі Телеграф" (з дня 10. жовтня, який називає Хорватію „Ірляндією Югославії", подає подрібні вістки про викриття підготувань до збройного повстання хорватів проти сербської влади. Арештовано поверх сотню провідних громадян; між арештованими має також находитися д-р Віктор Кошутіць, брат бувшого міністра А. Кошутіця, шваґра забитого провідника хорватів, міністра Степана Радіча.

У Боснії та Дальматії (як доносить англійська преса) ведуться завзяті партизанські бої між хорватськими повстанцями і сербськими жандармами.

При кінці свого звіту кореспондент „Дейлі Телеґраф" каже: „...Місцями перешукуючи за повстанцями, військо жене перед собою селян. Хорвати кажуть, що багато селян, які відмовилися в той спосіб хоронити військо, розстріляно. Таких подій, які тепер діються, не памятає хорватська історія ще від часів турецького наступу, триста літ тому. Зі всіх сторін надходять зажалення на жорстоке поведення жандармів".

(УКБЮРО ЛЬОНДОН.)

Комуністична змова проти Анґлії.

У Москві відбулася недавно повна конференція Виконавчого Комітету Комуністичного Комінтерну (Комуністичного Інтернаціоналу), на якій мали обговорювати, між іншим, також і програму наступу на Велику Британію. Анґлійські круги не прикладають до тих вісток великої ваги і тільки побіжно нотують їх у пресі.

На конференції мала запасти постанова, що з огляду на те, що в Анґлії і Домініях в останніх часах дуже важко дається відчувати економічна скрута, тому стали вони більш податними на комуністичну пропаганду. В першу чергу мається перевести мобілізацію жіночого робітництва, „яке досі брало замалу участь у комуністичній праці". Опісля мається повести посилену аґітацію в Ірляндії та Домініях за цілковитим відірванням їх від Імперії. В Індіях має бути поведена аґітація поміж селянством за спротивом плаченя податків.. У самій Анґлії мається підготовити ґрунт до проголошення великих страйків.

(УКБЮРО ЛЬОНДОН.)

—o—

З церковних справ.

Справа унії „народового костела" з православною церквою.

„Вядомосьці Українське" довідуються, що православна митрополія у Варшаві виробила вже церемоніял прийняття до православної церкви священиків „народового костела". Дня 7-го жовтня ц. р. митрополит Діонисій приняв на авдієнції о. протоєрея Денисевича і б. посла Любарського, що представили йому ухвали надзвичайного зїзду (т. зв. „соборчика") духовенства у грубешівському повіті в справі прилучення до православя „народового костела". В ухвалах тих дало прав. духовенство і населення Грубешівщини вислів своєму затревоженню, побоюючись, що прийняття „народового костела" і його священиків під опіку прав. церкви приведе до ще більшої деморалізації в лоні тої церкви. Одначе митр. Діонисій заявив делеґації Грубешівщини, що її ухвали не спинять ходу справи і вироблений вже церемоніял прийняття буде предложений на наради найближчої сесії св. синоду, після чого духовні „народового костела" будуть негайно приняті до прав. церкви. Тільки наскільки йде про епископа „нар. костела" Фароня, то справа його прийняття натрапляє на трудноці натури канонічної і вимагатиме мабуть спеціяльної ухвали св. синоду. Синод збереться на нараду 18. ц. м. у Варшаві.

Мають чим займатися!

Варшавська преса повідомляє, що в найближчих днях відбудеться в одному православному монастирі біля Білої Підляшської урочистий перехід під омофор православної церкви шістьох священиків т. зв. „польського католицького народового костела". Всі канонічні формальности полагодив недавно висвячений епископ Сава Советов. Духовні „нар. костела", по змислі заключеної умови з прав. церквою, наперед поженяться, а опісля будуть висвячені на священиків із збереженням попередніх священичих чинів. У прав. кругах впевняють, що ті священики могтимуть женитися тільки з дівчатами православного віроісповідання. При цій нагоді варшавська преса подає, що один з шістьох духовних „нар. костела" є вже жонатий з вдовою. Тепер він, згідно з канонами прав. церкви, мусить з нею розвестися, аби оженитися з дівчиною. Вишукуванням наречених для тих шістьох священиків займаються, як про це пишуть польські ґазети не без іронії, найвизначніші представники і православні дівчі. Справді — мають чим займатся!

З українського церковного життя в Америці.

Дня 27. серпня 1932 минуло 25 літ від хвилі, коли на американську землю приїхав бл. п. епископ Сотер Ортинський, перший епископ для українців греко-католиків у Злучених Державах. Хвиля приїзду першого українського епископа до Америки означає початок створення української греко-католицької дієцезії на землі Вашинґтона. Спершу, згідно з постановою Апостольської Столиці, амер. греко-католицькі парохії еміґрантів з Австрії й Угорщини творили одну спільну дієцезію. Так було аж до смерти бл. п. епископа С. Ортинського в березні 1916, себто близько 8 літ. Бо тоді, на доручення апостольського делегата у Вашинґтоні, Ватикан назначив двох окремих адміністраторів, які виконували владу епископів аж до літа 1924 року, коли із старого краю приїхали два окремі епископи Константин Богачевський для галичан і Василь Такач для закарпаттян та обняли владу в окремих дієцезіях. Дня 27. серпня 1907 року приїхав бл. п. епископ Сотер Ортинський до Ню Йорку разом з братом пок. Йос. Ортинським, з монахом братом Германом Білолахом і священиком о. Володимиром Петрівським, тепер парохом у Миллвилл, Н. Дж. Американська католицька церква, переважно ірляндська, тоді не годилась на окрему греко-католицьку дієцезію в Америці, вважаючи, що це „держава в державі", але що греко-католики повинні творити складову частину великої римо-католицької церковної організації в Америці. Одначе Ватикан не прихилився до того спротиву. Папа римський бл. п. Пій X. прихилився до просьб українських католицьких достойників, звважаючи на те, що греко-католикам в Америці грозить російська цареславна пропаґанда, підсилювана щедро грішми царського уряду з Петербурґа. Сьогодні, після 25 літ, багато змінилося. Змінились теж взаємини греко-католиків з католиками-ірляндцями, бо американські ірляндці вже трохи більше пізнали українців і не мають уже давніх упереджень.

Українська католицька громада в Скрентоні, Па., будує нову церкву св. Володимира. Стара церква вже розвалена і на її місці стане новий храм коштом 60.000 дол.

Дня 25. вересня ц. р. відбулася в Ню-Йорку в церкві св. Володимира консекрація о. д-ра Йосифа Жука на епископа української прав. церкви Півн. Америки. Консекрації доконали архиепископ Афтиміос із Бруклина й еп. Софроніюс із Льос Енджелес при участи ок. 20 священиків.

Чи Ви знаєте, що української незалежної преси не субвенціонує ані промисл, ані уряд, ані ніяка політична група, що українські ґазети не мають анонсів від державних монополів і підприємств і не мають богатих приватних протекторів? — 4 зол. місячної передплати є підставою матеріяльної екзистенції нашого щоденника — тому мусите їх прислати.

Анґлійська петиція в українських справах.

Анґлійська преса подає про внесення петиції в справі автономії для українських земель під Польщею такі звідомлення:

„Манчестер Ґардіян" з дня 8. жовтня: „Автономія для Східної Галичини. — Пятнацять послів з лейбур і інших партій, внесли до Союзу Народів петицію в справі Східної Галичини. Петиція звертає увагу на те, що Рада Амбасадорів дала в 1923 р. Польщі дозвіл задержати в посіданні Східну Галичину тільки під тією умовиною, що ці землі дістануть автономію. Тому, що це обовязання не виконане, підписані звертаються до Союзу Народів, щоб він застановився над тим, чи цю справу не належить передати Міжнародньому Трибуналові в Гаї".

Подібне звідомлення подає також „Нюс Кронікл" з дня 10. жовтня:

„Поляки і Галичина. — Ґрупа послів — консерватистів, лібералів і лейбуристів — внесли до Союзу Народів петицію в справі української меншости в Польщі і в справі надання автономії для Східної Галичини.

Ті, що підписали петицію заявляють, що Польщі дано дозвіл остати в Східній Галичині на підставі зобовязань зясованих у рішенні Ради Амбасадорів у Парижі в 1923 році. Ці зобовязання не виконані.

„Тому посли звертаються до Ради Союзу Народів, щоб Рада застановилася над тим, чи справи не повинно́ся передати Міжнародньому Трибуналові в Гаї". *(УКБЮРО ЛЬОНДОН.)*

ПАМЯТАЙТЕ, ЩО ЧИМ СКОРІШЕ ПОЧНЕТЕ СПЛАЧУВАТИ ЗАЛЕГЛІСТЬ ЗА ПЕРЕДПЛАТУ, ТИМ СКОРІШЕ ПОЗБУДЕТЕСЯ ДОВГУ І ПРИЧИНИТЕСЬ ДО ПОПРАВИ ВІДНОСИН У НАШИХ ВИДАВНИЦТВАХ.

Польська скарга на Німеччину в Союзі Народів.

ЖЕНЕВА 13. X. ПАТ. Рада Союзу Народів розглядала сьогодні петиції польської меншини в Німеччині. Петиції, що обіймають 250 сторінок друку, наводять факти упосліджения польської меншини в ділянках: 1) шкільництва, 2) адміністраційної автономії, 3) виборів, де тероризовано польське населення, 4) ґерманізації, 5) культурного життя і 6) господарського життя. Після пояснень референта амбасадора Наґаокі забрав голос мін. Залеський, який пригадав німецькому урядові зобовязання супроти своїх меншин. Завданням уряду злагіднювати долю польського населення, а не вживати меншин до політичних цілей. Німецький делеґат відповів, що польські скарги безосновні. Опісля рапорт принято.

Німецькі соціялісти проти зміни конституції.

БЕРЛІН 13. X. ПАТ. На вчорашньому вічу соціял-демократичний провідник Брайтшайд виголосив промову, в якій гостро протестував проти наміреної зміни конституції. Промовець ствердив, що проектована реформа є ліквідацією республиканського устрою та явним промощуванням дороги для монархії. Монархістичні пляни б. кронпрінца стрічаються покищо з опором Гінденбурґа, однак ті пляни будуть небезпечні на випадок, якби Гінденбурґ змінив одного дня свій погляд. Тому Брайтшайд накликує республиканський обоз бути на сторожі й готовим до оборони теперішнього устрою.

Німецькі соціялісти виповіли війну урядові.

БЕРЛІН, 14. X. ПАТ. Управа соціял-демократичної партії оголосила відозву, що виступає гостро проти канцлера Папена, називаючи його монархічну промову виповідженням війни республиці. Відозва заповідає боротьбу з урядом „баронів" і замахом на теперішній устрій.

Румунсько-польсько-французька однодушність.

БУКАРЕШТ 14. X. ПАТ. В міродатних колах думають, що Тітулеску після розмови з Еріотом змінив свій погляд і прихилився до становища румунського уряду, а також Польщі і Франції в справі переговорів з Радянщиною.

—o—

Розбройна конференція в половині листопада.

Бюро розбройної конференції рішило на засіданні 13. ц. м. скликати головну комісію розбройної конференції на другу половину листопада ц. р. Чергове засідання бюра устійнено на початок найближчого місяця.

—o—

З ЖИТТЯ НЮ ЙОРКУ.

Місто на морі.

Ню-Йорк, кінець вересня.

Дуже люблю дивитися, як причалюють великі кораблі до берега, а особливо велитенські, найновіші кораблі німецькі. Вони припливають до пристані в полудневій части Бруклина одної із складових частей Ню-Йорку. Звичайно багато людей виходить на привитання такого корабля, бо ними їздить всяка знать. А крім того немаче пригадую собі, що такий корабель — це неначе післанець з рідного краю. Бо перед війною німецькими кораблями приїздила переважаюча часть наших імігрантів.

Коли з берега ви побачите „Европу", або „Бремен", або „Колюмбуса", то вся публика неначе оживає. Ті, що на березі, вже ось-ось побачать тих, що на кораблі. А ті з корабля, знуджені вже видом води і своїми товаришами подорожі, хочуть побачити когось свіжого. Отже обопільний інтерес. А урядовці й робітники на доках уже готові з найменшими подробицями, щоби влекшити прикріплення корабля до „піру" для скорого виходу подорожних на беріг.

Та цікаве, що урядовці підприємства мусять ще також про щось іншого подбати. Про таке, що звичайним людям у голову не приходить, але чого кожний з нас потребує. Отже коли „Бремен" або „Европа" находяться ще на яких 1.500 миль від берега, а вже приходить з головної кватири Льойда іскрова телеграма, напр.: „Дорогий Бремен: 1536. Здорові. Льойд, Ню-Йорк". Лише та телеграма пересилається в англійській мові. Телеграму дістає головний стюарт-харчовий господар тай зараз укладає плян придбання харчів для корабля. Харчі мусять бути готові, заки ще корабель прибуде до пристані.

Отже він бігом іде до головного кухаря і питається: Скільки то тонів харчів потрібно для 1.536 подорожних? Але кухар має взяти під розвагу ті харчі, котрі вже є на кораблі, а котрі будуть зужиті в часі решти днів плавби до Ню-Йорку. Кухар сідає й обчисляє. Він знає, скільки треба на одну людину. Він знає, скільки на „Бремен" є тепер подорожних, що пливуть до Америки, отже знає, скільки разом вони зїдять. А потім він уже наперед знає, скільки подорожних у Ню-Йорку готових від'їхати на „Бремені" до Европи. Все те він мусить знати і на підставі цього обчислення. І як він готовий з обчисленнями, тоді посилає телеграму до бюра Льойда в Ню-Йорку. Іскрова телеграма звучить: „Дорогий Льойде, Ню-Йорк: 55763, 99764, 82635. Здорові, Бремен". Дві останні цифри означують скількість якогось харчу, а дві перші показують, чого саме треба. Бо харчі в телеграмі не мають імени, але цифру. І як лише корабель прибуде до пристані, то на нього вже чекають харчі, готові до ладунку. За 24 години можна харчі заладувати і корабель готовий до їзди. І так часто буває.

А тепер придивімося статистиці: На німецьких кораблях буває все однакова якість харчів. Лише змінюється порядок, у якім ті харчі подають. Для першої кляси є вибір із 80 ріжних страв, для другої з 50, в туристичній з 20, а в третій клясі з 10 страв. З правила ладують напр. на „Бремен" харчевих припасів, вартости 12.000 дол. у Ню-Йорку. В часі подорожі в обі сторони зїдають подорожні 42.000 фунтів мяса, 90.000 фунтів городовини, 40.000 фунтів овочів, 60.000 яєць і 25.000 фунтів риби.

При барі продають біля 15.000 пляшок вина. Це вино буває ріжнородне, від 63 центів до 37 долярів за пляшку. У відділі пива пропадає біля 6.600 гальонів у горлах подорожних, — але в дорозі в обі сторони.

На кораблі „Бремен" є 7 кухонь. По одній для кожної кляси, одна для ресторану, одна для залоги. Але це ще не все. Ще є яких 20 малих кухонних відділів, де приготовляють окрему дієту для тих, що її потребують. Жиди мають своє „кошер", а дехто хоче щось спеціяльного.

Тут випадає ще згадати, що мущини викурюють 15.000 цигарів, а 120.000 цигареток, викурюють мущини й жінки разом. — Стюарт каже, що за кожним разом він дістає за марки на листи біля 12.000 дол. і роздає яких 18.000 листів і 2.000 пакунків подорожним.

Чи не є це окреме місто на морі?

Світозір.

Байдужність до рідної незалежної преси, купування чужинецьких газет та одночасне замилування до політиканства і критики національної політики і всіх проявів організованого національного життя — це найяскравіший і найвимовніший показчик нездорових громадських відносин.

Довкола реформи німецької конституції.

БЕРЛІН. 14. X. ПАТ. Канцлер республики зложив учора звіт президентові Гінденбургові про вислід дотеперішніх нарад у Мінхені. В урядових колах панує погляд, що ті переговори розпочалися в неприхильній атмосфері, яка згодом поправилася. Проєкт реформи конституції в часі розмірно коротких нарад обмірковували дуже мало. Успокоєння в баварських політичних колах внесла заява, що реформа конституції не буде оголошена декретом, але буде переведена парляментарним шляхом. Баварські політичні кола надають подорожі канцлера Папена значіння куртуазійного акту, що буде тільки вступом до властивих річевих нарад. Навязуючи до промови канцлера агенція баварської людової партії підкреслює, що південні краї можуть тільки тоді поставитися позитивно до проєкту персональної унії канцлера, оскільки наступить поворот до принципів, що були основою творення держави в 1871 р. Зміна державної ради республики, що є тепер органом союзних країв, на вищу палату, булаб підриванням основ федералізму, проти чого Баварія буде боронитися до крайности.

НЕМА УСТАНОВИ У СВІТІ, ДО ЯКОЇ ЛЮДИ МАЛИ БИ СТІЛЬКИ ПРЕТЕНСІЙ, ЩО ДО ПРЕСИ. І НЕМА УСТАНОВИ, ЯКОЮ ТАК МАЛО ЦІКАВИЛИСЬ БИ: З ЧОГО ПРЕСА ЖИВЕ, ЯКІ МАТЕРІЯЛЬНІ ПІДСТАВИ ІІ ЕКЗИСТЕНЦІІ І ЯК ІЙ ДОПОМОГТИ.

Про що говорять в Льондоні.

ЛЬОНДОН. 13. X. ПАТ. Про розмови прем. Мекдональда з прем. Еріотом місцева преса не приносить позитивних вісток. Приймаючи представників преси Мекдональд заявив, що розмови ще не скінчені і завтра будуть продовжуватися. Про вислід розмов буде оголошений комунікат. З відповідей премієра на запити денникарів виходить, що розмови з прем. Еріотом не пересуджують в нічому дальших кроків. Не зробиться нічого, що не є завданням Союзу Народів або розбройної конференції. Все залежить від доброї волі та взаїмного довіря між В. Британією, Італією, Німеччиною і меншими державами, щоби вивести розбройну конференцію з мертвої точки.

ЛЬОНДОН. 14. X. ПАТ. Еріо покинув учора міністерство закордонних справ в год. 6.30 вечором і на запити журналістів, який є вислід нарад, відповів: невеликий. Агенція Райтера довідується, що предметом вчорашніх нарад була розбіжність між поглядами Англії та Франції щодо німецьких домагань рівноправности у зброєннях. Брали теж під увагу погляди менших европейських держав. Нинішнього дня покажеться, чи одним із вислідів наради Мекдональда з Еріотом не буде поширення плянованої конференції чотирьох держав.

БЕРЛІН, 14. X. ПАТ. Німецька преса пише, що Мекдональд постановив звернутися до міністра закордонних справ німецької республики, Нойрата, з проханням приїхати на другий тиждень до Льондону. Хоче поінформувати його про хід своїх розмов з Еріотом. „Дойтше Альґ. Цтґ." дементує цю вістку.

Має міліони — працює в фабриці.

НЮ ЙОРК. В окружнім федеральнім суді в Сан Люіс, у стейті Місурі, відбулася апеляційна розправа проти Андрія Гав за признання йому від одного до десяти міліонів долярів за його участь у зисках з патентів, яких йому належиться в підприємстві „Каммонвелт Стіл Компані". Гав поробив якісь уліпшення для виробу в сталі у фабриці, в якій він працював через 20 літ, а які він опатентував. Коли підприємство відмовилося виплатити йому його претенсії, Гав вніс позов до федерального суду в Шікаґо й виграв процес, а тепер апеляційний суд піддержав його. Судді прийшли до заключення, що Гав своїми винаходами двигнув підприємство з незначної робітні до фабрики, яку продано в 1929 році за 35 міліонів долярів. Гав працював увесь час у фабриці, а по виграні процесу заявив, що не покине роботи, бо вже до неї привик і чувсяб нещасливим, колиб мусів змінити заняття.

ПОЛІТИЧНЕ ПЕРЕМИРЯ ДЛЯ НІМЕЧЧИНИ.

ПАРИЖ, 14. 10. Представник Аваса повідомляє з Льондону, що керманичі англ. політики відкидають якінебудь міжнар. зобовязання, а пропонують таку розвязку: 1) політичне перемиря, що обовязувало би Німеччину до задержання територіяльного статус кво на 10 літ, 2) позволити Німеччині мати всяку зброю, одначе в обмеженій скількости, 3) постепенну редукцію зброєнь інших держав.

Комуністичне повстання в Болгарії.

Із Сальонік повідомляють, що в південній Болгарії вибухло комуністичне повстання. На основі тих вісток кількох болгарських старшин перейшло границю Греції й віддалися в руки влади.

ПОРАНИЛИ КОМУН. КОРЕСПОНДЕНТКУ.

ВИЛЬНО, 14. 10. ПАТ. Кореспондентку комуністичних ґазет Зенаїду Хмельнікову з Мінська, яка була в Заславлі, напало двох людей. Вони поранили її тяжко в околиці серця. Хмельнікову в дуже тяжкому стані перевезли до шпиталю.

АРЕШТУВАЛИ КРІҐЕРОВОГО БРАТА.

СТОКГОЛЬМ, 14. 10. ПАТ. Ліквідація Кріґерової афери йшла досі без більшого розголосу. Вчора поліція арештувала Торстена Кріґера, брата пок. сірникового короля. Торстен Кріґер є теж великим промисловцем і власником низки часописів. Його арештували в звязку зі слідством, яке ведуть у справі акц. т-ва Ґеґброфорстен, якого директором був арештований. Слідство торкається головно рахунків т-ва в рр. 1921-30.

СТУДЕНТКА ВТЕКЛА З СРСР.

ВИЛЬНО, 14. 10. ПАТ. Учора в районі Ракова передісталася на польський бік бувша студентка в Мінську Песляківна. Песляківну, як членицю компартії, в ночі з 5. на 6. жовтня арештували в її хаті. Підчас арештування Песляківна застрілила з револьвера одного службовця ДПУ, а потім втекла, передісталася до оселі Красное Село, що є 8 км. від кордону, та пустилася до польського кордону біля села Малавці. Тут її придержала більшовицька сторожа. Як Плесняківну відводили до вартівні, вона добула револьвер і пострілила тяжко сторожа, що її ескортував, а потім відстрілюючися втекла до Польщі. Більшовицькі сторожі вистрілили до неї кількадесять разів, одначе не вцілили. Вкінці Плесняківна передісталася на польський бік, де нею занялася влада.

ВБИЛИ БІЛЬШОВИЦЬКИХ СТОРОЖІВ.

ВИЛЬНО, 14. 10. ПАТ. Із прикордонної смуги повідомляють, що гурт селян напав на ріці Гайні на байдак із харчами. Селяни вбили 3 більшовицьких сторожів, а всі харчі забрали. Кінна погоня ДПУ, арештувала кількох селян.

ВЕЛИКИЙ СТРАЙК ТКАЦЬКИХ РОБІТНИКІВ.

БАРСЕЛЬОНА, 14. 10. ПАТ. 20.00 робітників ткацького промислу приступило до страйку щоби запротестувати проти арештування синдикалістів, які досі ще не дістали офіціяльного акту обвинувачення. На вулицях міста прийшло до сутичок із поліцією. В одному місці підложили бомбу, яка вибухла та заподіяла багато шкоди. Побоюються, що страйк пошириться.

ДАЛЬШІ ПОДРОБИЦІ ВБИВСТВА ДИМІТРОВА.

ВІДЕНЬ, 14. 10. ПАТ. Віденська дирекція поліції одержала реляції з Ляйпціґу про переслухання вбивників болгарського вис. службовця Димітрова. Шірмер при арештуванні хотів зажити отрую, та йому перешкодили. З причини сильного нерв. розстрою мусіли відложити переслухання його, зате переслухали його шофера. Його зізнання обтяжують Шірмера та вказують, що це було політичне вбивство. Часописи здогадуються, що мотиви убивства могли бути й особисті. Шофер чув як Шірмер крикнув до Димітрова: „Ти собако, не будеш нас більше зраджувати". На запит шофера Шірмер відповів, що Д. був зрадником, заподіяв великі шкоди й тому його мусіли спрятати. Підчас суперечки між Шірмером і Димітровим впали теж слова про якусь жінку. Шірмер був директором фабрики рукавичок у Саксонії й подорожував у цьому характері за кордон, а втримував теж тайні звязки з політиками чужої держави.

„Вр. Журналь" повідомляє, що Димітров після упадку кабінету Стамбулійського втік був до СРСР, де був більше як рік.

НОВИНКИ

— **Українська робітня футер Юліяна Глушевського, Львів, вул. Коперника 16. II. пов. Тел. 54-46.** 1880-?

— **Дня 15. жовтня п. р.** відбудеться у малій салі Народнього Дому III. пов. чайний веч р для членів „Карпатського Лещатарського Клюбу“ та впроваджених членами гостей. Вступ за добровільними датками на будову лещатарської домівки в Славську. 623 3—3

— **Овочеві щепи та кущі найкраще садити осінню!** Добірні торговельні відміни, пригожі для нашого підсоння, по знижених цінах (нижчі від весняних!) негайно висилає фірма: А. Терпиляк, шкілкове та насінне господарство в Залукві, п. Галич. Від збірних замовлень значний опуст. Домагайтеся цінників та оферт. 573 7—15

— **Ідуть осінні дощі й болота, а з ними простуда і катар.** Забезпечіть від них купуючи дошівки, кальоші і непромакальне взуття в **„Кометі“, Львів, Ринок 21.**

„КОМЕТА“ Станиславів, Сапіжинська 10 x

— **Француського** лекції збірні й окремі уділює рутинований учитель доступною методою по цінах дуже дешевих. Зголощення: Книгарня „Рідна Школа“, Сикстуська 20. 653 1-2

— **У неділю 16. ц. м.** в год. 7. веч. ідемо всі на „Дансінг“ до „Вогнів“, Косцюшка 5, І. та беремо зі собою всіх своїх знайомих. 650 1—1

— **В місяці української незалежної преси.** В неділю 9. жовтня ц. р. відбувся в Надвірній реферат д-ра М. Николайчука про вагу української незалежної преси. Після дискусії зібрані рішили стати пропагаторами нашої преси і приєднувати їй нових передплатників.

СЬОГОДНІ 15. X. 1932 Р.

Чайний вечір

КАРПАТСЬКОГО ЛЕЩЕТАРСЬКОГО КЛЮБУ.

— **Антін Рудницький диригує** — як повідомляє комунікат Міської Опери — у неділю 16. ц. м. в 3. год. попол., у Великому Театрі у Львові, оперу Монюшка „Гальку“. Титулову партію співає п-ні Пляттівна.

— **Українська мова в буковинських школах.** Черновецький шкільний інспекторат одержав від румунського міністерства освіти письмо із 1. жовтня ц. р. такого змісту: „У школах, де більшість учеників є української народности, заведеться в тижневий поділ 4 години української мови та 2 години релігії, вміщені в аналітичну програму. Щоби ученики І. кляси ліпше могли засвоювати собі матеріяли, поробиться заходи, щоби в першому триместрі відбувалася наука в українській мові, переходячи ступнево до науки в румунській мові. В нормальній школі в Чернівцях кандидати для української мови переходитимуть обовязково години для української мови. — Ґенеральний директор Теодореску“. — Таким чином заведення науки української мови в українських селах у розмірі 4 годині обовязково й 2 години науки релігії в українській мові стало дійсністю. А кілько ще триватиме, доки розпорядок дійде до директорів шкіл?

— **Скликання сойму і сенату.** З Варшави зачувати, що в найближчих днях буде оголошений декрет президента республики про скликання сойму і сенату на бюджетову сесію. Речинець скликання означено на 1. листопада т. р.

— **Захоронки на Закарпатті й у нас.** Читаємо в „Учительському Голосі“, орґані „Народовецького Учительського Т-ва“ в Ужгороді: „Як відомо, на Підкарпатті живе 35.000 чехів і 448.000 українців. За останні роки побудували у нас 53 чеські захоронки, отже на 600 чехословаків припадає одна захоронка, а в той самий час на 11.200 українських дітей припадає теж одна захоронка, не зважаючи на те, що українське населення щодня залишає дома свої діти, бо працює на полі, далеко від дому. Чеські діти у нас богаті, отже не відчувають такої потреби в опіці чужих осіб, як діти українські“. — До цієї замітки дозволимо собі додати, що коли на Закарпатті де саме чехословацька держава удержує захоронки, є понад 40 захоронок, призначених виключно для українських дітей, — то українці в Польщі повинні б їх мати понад 600, аби тільки зрівнятися під цим оглядом із закарпатськими братами. Тимчасом на цілій українській території в Польщі ледви чи буде більше, як сто українських захоронок. Крім того є ще й та ріжниця, що всі українські захоронки в Галичині удержує наше громадянство власними засобами.

„Бесіда“ й інші подібні касинові установи є місцем товариських сходин, гутірки, лектури і забави. Але це не є виповичальні рідних газет і йти від них на „Бесіду“, щоби там у черзі чекати на рідну газету, замісць купити її чи передплатити, це поведінка негідна поважного громадянина.

— **Фальшиві 10-золотівки.** З Варшави повідомляють, що на днях появилися в обізі фальсифікати срібних 10-золотівок. Фальсифікати зроблені з цини, цинку й антимону, а зверха посріблювані. Фальсифікати багато лекші від справжніх монет, а в звуці подібні до правдивих. Найхарактеристичнішою прикметою фальсифікатів є зубці на обводі, що мають невиразний профіль. Також написи, „Rzeczpospolita Polska“, „10 złotych“, а також рисунок жіночої голови мають слабі й невиразні контури, а це вказує ясно, що фальсифікати є з відливу, коли тимчасом правдиві монети є штанцовані.

— **Зловживання при війську.** Перед військовим судом у Перемишлі відбулася розправа проти ротмістра Пужицького і вахмістра Барана із 6 швадрону піонірів в Станиславові, що відповідали за ріжні зловживання. Пужицького засудили на 8 місяців тяжкої вязниці з деґрадацією і видаленням із війська, а Барана на 4 місяці вязниці також з деґрадацією і видаленням із війська.

— **Осторога фаховців.** Наслідком численних непорозумінь німецьких підданих у СРСР, німецькі професійні організації пропонують своїм інжинірам, технікам і робітникам, що ідуть туди, не брати зі собою жінок і дітей і при умові найму дуже точно обговорювати кожний пункт зокрема. Найбільшого розчарування зазнають німці, коли попадають на радянські мешкання та починають знайомитись із харчами.

— **Комуністична школа.** В Ціріху буде відкрита з початком листопада ц. р. комуністична школа, що має на меті виховувати робітників і робітниць в комуністичній ідеольогії. Школу фінансують німецькі комуністи і місцеві комуністичні організації.

— **Великий ошуканець.** В Познані арештували службовця краєвого вогневого обезпечення Вейрентена, що допустився ошуканств на школу цієї установи у висоті 200 тисяч зол. Крім того закидують йому кривоприсягу та намір убити одного члена своєї родини.

—**Летунські катастрофи.** В Кельні розбився спортовий літак підчас осідання. Пільот згинув на місці, а журналіст, що йому товаришив, помер, перевезений до шпиталю. На летовищі біля Дісельдорфу упав підчас проби безмоторовий літак і летуна Льогавзена відвезли до шпиталю з розбитою головою.

— **Любовна траґедія.** Із Равіча повідомляють, що 19-літній Павло Бельок, учень місцевої кадетської школи, відобрав собі життя вистрілом з револьвера в приявї 25-літньої Ванди Пандівної. Під враженням цього самогубства Пандівна кинулася під потяг і згинула на місці. Причиною траґедії було те, що родичі Бельки не годилися на його вінчання з Пандівною.

— **Ріжні вістки.** Відчинили постійну воздушну комунікацію між Палестиною і Іраком. — Торговельний біланс Ірляндії виказав дефіцит 14 міл. фунт. — Німеччина винна на приватні довги Спол. Державам 420 міл. фунт., Голяндії 180 міл., Швайцарії 140 міл., Анґлії 120 міл., Франції 50 міл. — Берлінське товариство архітектів заповідає виставу проектів і фотографій із фабрик і домів побудованих у Москві, Ленінграді та Харкові німецькими інжинірами. — Наслідком нового податку на горілку, введеного в Анґлії, у найближчому часі зачинять 78 шотляндських фабрик; тисячі робітників залишуться без праці. — Минулого тижня відчули в Австралії досить сильне тремтіння землі. — Із міста Джонстави у Пенсильванії повідомляють, що там арештували одного чоловіка, Клеренса Пенка, якого підозрівають на підставі поважних даних, що вбив сина Ліндберга. — Із Льондона спростовують вістки деяких газет буцімто анґлійський уряд має намір вернути екс-кайзерові та кронпринцові ордери „Підвязки“, відібрані їм із хвилиною проголошення війни.

Чи ревматизм і подаґру можна вилічити?

— **Тайна вбивства Димітрова.** В Липську арештували Ернеста Шірмера, якого підозрівають, що брав участь у вбивстві болгарського еміґранта Димітрова. Арештований спершу заперечував, однак пізніше признався до вини. За причину вбивства Шірмер подає охоту пімститися за кривду, яку зробив йому Димітров, убивши його любовницю. — Віденська преса заперечує цю вістку, подаючи рівночасно повідомлення болгарської „Правди“, на основі якого Димітрова вбили з почину ДПУ. Димітров був членом Чеки, але в останніх часах хотів зірвати зносини з тією установою.

— **Пролетарське прізвище.** Париський „Тан“ повідомляє, що між 8 делеґатами із СРСР, що хотіли приїхати до Амстердаму на конґрес проти війни і які не дістали голяндської візи, була одна жінка з таким імям і прізвищем: „Гражданка Пролетарская“.

— **Примхи природи.** У Франції в м. Раон-Летап, недалеко Сен-Діє, залізничий робітник Люї Ноель найшов їстивний гриб велитенських розмірів; він важить 14 кільо і має 70 цм. у промірі.

— **Упав з еґипетської піраміди.** З Каїро повідомляють, що член американської наукової виправи на Гімвалії упав з піраміди і так тяжко потовкся, що незабаром помер.

— **Музикальний міністр.** Англійський премієр Мекдональд виголосив недавно з приводу свята одного шкотського співацького товариства промову, в якій заявився великим мельоманом. Він заявив, що одинока музика дає йому розраду й потіху, коли політичні клопоти пригнітають його душу. Він певний, що людство було би далеко щасливіше, якби більше віддавалися музиці.

— **Нащадок Тутенкамона.** Один із мешканців міста Александрії, копт, робить віддавна заходи, щоби еґипетський уряд признав його безпосереднім нащадком фараона Тутенкамона. Це признання давало би йому право до скарбів найдених у гробниці великого фараона. Досі уряд не ставився поважно до цих претенсій, але тепер Тутенкаменко хоче наслідувати Ґандія. Він загрозив урядові, що їде до Ефди, міста, де помер його предок і там у тіні великої статуї пічне голодівку. Він голодуватиме так довго, заки уряд не піде на уступки або він сам не вмре.

— **Вистави Національного Музею вул. Мохнацького 42** — давніх килимів України і вишивок Поділля та новітнього українського мистецтва — відчинені щодня від 9—15 год. В неділю 16. жовтня будуть пояснення в год. 11-ій, 12-ій і 13-ій.

Із судової салі.

НАПАД ПІД БІРЧОЮ ПЕРЕД СУДОМ.

Присуд.

Після 2-денної розправи, з 13. на 14. жовтня в 1. год. в ночі запав присуд проти Василя Цебеняка, обвинуваченого у злочині грабіжницького скритовбивства, якого, згідно з актом обвинувачення, допустився з трьома іншими співучасниками 31. липня 1931 р. під Бірчою, в якого жертвою впав поліцай Гібчинський, що конвоював почтовий амбулянс із Перемишля до Бірчі.

Цебеняка на основі вердикту суду присяглих признали винуватим злочину душогубства задля грабежі, **а трибунал визначив йому кару 18 літ тюрми.**

Присяглі затвердили всі поставлені питання 11 голосами, або одноголосно. Як злагіднюючу обставину, передбачену законом, приняли факт, що Цебеняк у хвилині доконання злочину не був повнолітній.

Обвинувачений приняв присуд спокійно. Оборона зголосила касацію.

Преса інформує про події сучасности; ті, що не знають їх, не знають світа, в якому живуть.

Дописи.

ЖУКІВ КОЛО ОБЕРТИНА. **(Кружок „Рідної Школи“. — Приїзд інспектора. — Ревізія в голови Кружка „Р. Ш.“).** Щойно в липні ц. р. оснований Кружок „Рідної Школи“ в Жукові, не маючи відповідного будинку і відповідних фондів, мусів вдоволитися покищо збірними лекціями, котрі зорганізував комітет батьків, спровадивши дві учительські сили і примістивши школу у двох хатах, положених у двох противлежних кінцях села. І здавалосяб, що п. інспектор з Городенки повинен би тішитися тим обявом надзвичайної жертвенности тут. громадян у цих тяжких часах, які державну школу в Жукові (вона й має такий шильд: „Паньствова школа в Жукове“) відтяжили на 60 учеників. Тим більше, що наука в польській школі відбувається у трьох будинках, з котрих один кожної хвилі грозить катастрофою завалення, другий сильно загриблений, що аж діти хорують, а третій — це проста селянська хата, без підлоги, з вічним чадом у зимі і така тісна, що діти як оселедці в бочці дусяться і штуркаються цілими годинами, так, що про писання задач і рисування нема й мови. Взагалі наука в польській школі поставлена в умовини нижче всякої критики. Тимбільше люди раділи, побачивши, що п. інспектор приїхав автом просто з Городенки і до державної школи навіть не заглядав, а зате оба будинки „Р. Школи“ докладно оглянув, звірив і припадкових учеників випитав у товаристві тут. управителя держ. школи. А що це було по 4. год. пополудні і він не застав учительства „Рідної Школи“, тож казав йому ставитись негайно до нього до будинку школи польської, грозячи, що як те учительство не явиться, то мусітиме ставитись до Городенки. За кілька днів після тої візити відбулася ревізія у голови Кружка „Рідної Школи“ в Жукові п. З. Поповича під замітом приналежности до сельробу, евентуально до О. У. Н., хоч у нас кожна дитина знає, що п. Попович, поборюючи на кожнім кроці сельробівство, зліквідував ту язву давно. Ревізія почалась до 3. год. по півночі і тревала до год. 7.30 рано. Вислід її такий, що поліцай взяв собі до прочитання книжку „Націоналізм“ Донцова, бо сам наголовок її видався йому підозрілий. — **Громадянин.**

РАВА РУСЬКА. **(Академії в честь Мазепи. — Збори філії „Сільського Господаря“. — Оснування читальні).** Філія Т-ва „Просвіта“ в Раві Руській при співучасти освітньої секції молоді в Угнові, самоосвітного гуртка в Раві Р. та читалень повіту святкувала у дні 25 вересня 1932 в Угнові, а дня 27. вересня 1932 в Раві Руській святочними академіями память гетьмана Мазепи. На програму академії в Угнові зложилося вступне слово, яке виголосив член Гол. Виділу Т-ва „Просвіта“ п. Дужий Микола, реферату про тодішне політичне положення на Україні, що його виголосив п. Федик Дмитро, студент прав з Гійча, та хорові продукції мішаного хору чит. „Просвіти“ з Потелича під управою студ. техніки п. Мастикаша Миколи, мужеського хору чит. „Просвіти“ під управою п. Наврота Івана з Вербиці та мішаного хору чит. „Просвіти“ під управою п. Манькута з Угнова. Програму академії в Раві Руській крім згаданих продукцій доповнено ще фортепяновим сольом, яке відограла п. Дублянцева Маруся і сольоспівами студента фільософії п. Божика Володимира та хоровими продукціями міш. хору чит. „Просвіти“ під упр. п. Божика В. з Рави Р. Святочні академії закінчено відспіванням національного гимну. Загально програма обох академій підготовлена була дбайливо і свята пройшли з моральним успіхом. Зокрема слід повитати перший виступ новозорганізованого п. Навротом мужеськ. хору при чит. „Просвіти“ у Вербиці, який у такому короткому часі підготовився до виступу назагал добре. — Дня 30. вересня ц. р. відбулися основуючі загальні збори Філії Товариства „Сільський Господар“ у Раві Руській, яку староство визнало за нечинну нібито тому, що не вела діяльности. На зборах був присутний посол Кохан Володимир. По короткій дискусії вибрано виділ з головою п. К. Целевичем. — Дня 2. ц. м. відбулися установчі загальні збори читальні „Просвіти“ в Дениськах. По рефераті та виясненні постанов статуту вибрано виділ читальні, який дає запоруку правильного ведення освітньої роботи. Слід замітити, що в Дениськах іствувала вже чит. „Просвіти“, яку на внесення тут. староства Воєвідський Уряд рескриптом з дня 5. X. 1931 Ч. ВП. 125/II/Просв. розвязав був за те, що виділ не скликав у приписаному речинці загальних зборів.

Чи Ви сповнили вже свій обовязок супроти української преси? Памятайте про Вашу постанову заплатити в місяці жовтні ц. р. усі залеглости та прислати передплату!

СПОРТ.

УКРАЇНА — СВІТЕЗЬ.

Перші в цьому сезоні товариські змагання України зі Світезею відбудуться в неділю, 16. ц. м. в год. 11. рано на грищі Світезі на Замарстинові.

МЕТА — СОКІЛ IV.

Відплатні змагання за мистецтво У. С. С. повищих дружин відбудуться в неділю 16. ц. м. в год. 11-ій на грищі Гасмонеї. Булоб бажано, щоб переведення цих важних змагань поручено досвідченому судді.

—o—

Нові книжки й журнали.

КНИЖКИ.

о. Северин Матковський: ТРИ СИНОДАЛЬНІ АРХІЄРЕЇ. Спомини з життя і діяльности Преосвященних о. Юліяна Куїловського, д-ра Юлія Пелеша і д-ра Сильвестра Сембратовича. Львів, 1932. Накладом о. Александра Стефановича. З друкарні „Бібльос“. Ст. 108. Форм. 8°

К. Пушкар: „НАЦІОНАЛІЗМ“ — КРИТИКА ФРАЗ. В-во „Громада“. 8°. стор. 152. Львів 1933.

ЖУРНАЛИ.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ, популярно-науковий місячник Т-ва „Просвіта“. Рік V. Ч. 13. Жовтень 1932. Львів. Зміст: Н. Дорошенко: Історія укр. книжки; І. Крипякевич: З історії Жовкви; М. Возняк: Ще про дату народження Мазепи; М. Возняк: Як то було з похоронами Мазепи; М. Андрусяк: Нордберг про Мазепу; Мормони та їх наука; Ф. Коковський: Душатинські озера; Д. Олянчин: Уривки з праць чужинців про Україну; Ю. Русов: Заготівля ікри над гирлом Дунаю; К. Коберський: Як прийшло до сучасної кризи; А. Курдидик: Віддітають сірим шнурком; А. Ірасек: Песиголовці; Історія Т-ва „Просвіта“; Вісті з „Просвіти“; Бібліографія.

ВІСТИ З ЛУГУ. Р. VII. Ч. 9. за вересень.

НАШ ПРИЯТЕЛЬ. Р. XII. Ч. 2. за жовтень.

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 14. X. 1932 р. за масло експортове та десерове пріма 3·40 зол., за літру молока 19—21 сот., літру сметани 1·10 зол., копу яєць 5·00—5·10 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр.

Субота 15. жовтня, год. 7.30 веч. „Самійло Зборовський“ (Абонам.).

Неділя 16. жовтня, год. 3. поп. „Галька“.

Неділя, 16. жовтня год. 7.30 веч. „Самійло Зборовський (Абон. 1).

Театр Ріжнородностей.

Субота 15. жовтня, год. 7.30 веч. „Бездомний лікар“.

Неділя 16. жовтня год. 3.30 поп. „Дивні любки“.

Неділя 16. жовтня год. 7.30 веч. „Бездомний лікар“ (Абон. 1).

Кіна.

АПОЛЬО: „Квік“ (Ліліяна Гарвей).
АТЛЯНТІК: „Сержант X“.
КАСІНО: „Чоловік-мавпа“ (Ван Дайк).
КОЛІСЕЙ: „Так цілують віденки“, ревія „Це варто побачити“.
КОПЕРНИК: „Чоловік, якого я вбив“.
МАРУСЕНЬКА: „Чоловік, якого я вбив“.
МІРАЖ: „Бен Гур“ (Рамон Новаро).
ОАЗА: „Ц. к. резервіст“.
ПАЛЯС: „Король то я“ (Власта Буріян).
ПАН: „Конгрес танцює“ (Ліліяна Гарвей).
ПАСАЖ: „Тайний детектив“.
ПРОМІНЬ: „Сталева рука“, ревія.
СТИЛЕВЕ: „Афера замужньої жінки“ (Джанет Мекдональд).
УТІХА: „Їздці з Ріо Гранде“ (Боб Кostер), „Голівуд“.
ХИМЕРА: „Містер Джекель і д-р Гайд“.

Закордонне радіо.

Неділя, 16. жовтня 1932.

Братислава (278,8) 9.00 Богослуження, 18.00 Авдиція, **Мілянo** (331,4) 11.00 Богослуження, 12.30 Музика, **Штрасбург** (345,2) 16.30 „Сотворення світа“ орат. Гайдна, **Гамбург** (372,2) 9.15 Богослужения, 14.30 Музика для дітей, 18.40 Концерт, **Букарешт** (394,2) 19.30 Парсіфаль, **Берлін** (419) 11.00 Байочки для дітей, 19.30 „Кавалір Срібної Рожі“ оп. Штравса, **Рим** (441,2) 10.15 Рел. музика, 20.45 „Іль Табаро“, „Джанні Шікі“ оп. Пуччінія, **Прага** (487) 7.30, 11.00 Концерт, **Віденьь** (517,2) 9.55 Спів, Кюріяв, 11.40, 15.00 Концерт, **Харків** (937,5) 10.00, 12.15, 14.30, 16.35, 19.00 Концерт.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Неділя, 16. жовтня 1932.

10.00 Місійний відчит, 11.35 „Пожива фізичного й умового робітника“, 11.58 Час, 12.10 Метеорольогічний комунікат, 12.15 „Львів — Шопенові“, академія, 14.00 Рільн.-метеор. комунікат, 14.05 „Кофеїна в житті людини“, 14.20 Грамофон, 14.25, 15.00 Польські нар. пісні (вокальний квартет із орхестрою), 14.40 Що чувати, що треба знати?, 16.00 Що чувати в світі? радіотижневик для молоді, 16.25 Грамофон, Сільва рерум, 16.45 Похвала львовянки, 17.00 Солісти, 18.00 Концерт із каварні, 18.50 „Мор. Метерлінк“ відч., 19.05 Всячина, 19.25 Авдиція, 20.00, 21.05 Популярний концерт, 20.55 Спортові вістки зі Львова, 20.57 Спортові вістки з Кракова, Катовиць, Вильна, Лодзі, Варшави, 22.00, 23.00 Танк. музика, 22.55 Комунікати.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Український Технічно-Господарський Інститут позаочного навчання (УТГІ). При Українській Господарській Академії (УГА) в ЧСР в Подебрадах, за дозволом Міністерства Хліборобства відкрито У. Т. Г. Інститут позаочного навчання з трьома відділами: 1) агрономічно-лісовим, 2) хемічно-технольогічним та 3) економічно-кооперативним (з підвідділами а) кооперативним, б) банковим, в) промислово-торговельним). Відкрито також вужчі фахові курси: 1) суспільної агрономії, 2) для контрольор-асистентів (контроля годівлі і продукції худоби), 3) бухгальтерії, а також курси з окремих предметів: 1) основи радіотехніки, 2) оброблення шкіри, 3) олійництва, 4) миловарства, 5) практичної фотографії та 6) чужих мов: німецької, французької, англійської. — В міру зголошення достатньої кількости бажаючих студіювати будуть відчинені інші курси (в першу чергу передбачаються такі: 1) пежовий курс — 4-х семестровий, 2) практичний курс лісових наук — 2-х семестровий, 3) курси з окремих предметів: креслення, цеглярства, птахівництва і кролікарства та пасічництва). — Проспекти з програмами і правилами висилаються кожному на бажання безплатно. — За проспектами звертатися або безпосередньо до Академії: **„Ukrainska hosdodarska akademia, Podebrady — Tchecoslovaquie“**, або до Товариства „Сільський Господар“ (Львів, вул. Зіморовича 20). 635 2—4

На пресовий фонд „Діла“ зложили: Анна Дембіцька 5 зол., Розалія Будзинська 5 зол., Й. Ж. Львів 5 зол.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Вид. Спілки „Діло“. Львів. Ринок 10.